

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Veden saatavuus: vesiköyhyyden torjunta ja sen vaikutukset sosiaalipolitiikkaan”**(omaaloitteinen lausunto)**

(2023/C 349/10)

Esittelijät: **Kinga JOÓ ja Carlos Manuel TRINDADE**

Komitean täysistunnon päätös	25.1.2023
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta omaaloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus”
Hyväksyminen jaostossa	21.6.2023
Hyväksyminen täysistunnossa	13.7.2023
Täysistunnon numero	580
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	171/19/22

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK kannattaa varauksetta YK:n päätöslauselmia, joissa vahvistetaan, että vesi on perustavaa laatua oleva ihmisoikeus ⁽¹⁾ ja elämän ja kaikkien ihmisoikeuksien toteutumisen perusedellytys ⁽²⁾. YK:n kestävä kehitys tavoitteessa 6 ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteessa 20 vahvistetaan yleiset periaatteet, jotka koskevat oikeutta veteen. Ilmastonmuutoksen yhteydessä vesiköyhyyden merkitys kasvaa, ja sen torjuminen edellyttää julkisia toimintapolitiikkoja. Kun vettä on niukasti, vaikutukset tuntuvat voimakkaammin haavoittuvassa asemassa olevan väestönosan keskuudessa.

1.2 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita soveltamaan ihmisoikeuksiin perustuvaa lähestymistapaa kaikissa vesipolitiikoissa ja torjumaan vesiköyhyyttä ja noudattamaan siten myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria. Vesi- ja sanitaatiopalvelujen olisi oltava kestäviä, tasapuolisia, tehokkaita, laadukkaita ja kohtuuhintaisia kaikille, ja niissä olisi kiinnitettävä erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin yhteiskuntaryhmiin.

1.3 ETSK katsoo, että juomaveden yleistä saatavuutta ja laadukasta ja kohtuuhintaista sanitaatiota olisi pidettävä pelkän hyödykkeen sijaan julkishyödykkeenä, minkä vuoksi niitä ei pitäisi hallinnoida sisämarkkinasääntöjen mukaisesti.

1.4 ETSK kehottaa komissiota edistämään yhteistä käsitystä vesiköyhyydestä EU:n tasolla ja laatimaan vesiköyhyydelle kattavan määritelmän, joka mahdollistaa konkreettisen ja yhteisen ymmärryksen vesiköyhyydestä ⁽³⁾ ja jonka pohjalta kukin jäsenvaltio voi kehittää oman kontekstisidonnaisen määritelmänsä.

⁽¹⁾ <https://www.ohchr.org/en/water-and-sanitation>

⁽²⁾ <https://digitallibrary.un.org/record/687002>

⁽³⁾ Ks. myös Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Energiaköyhyyden torjuminen ja EU:n selviytymiskyky: taloudelliset ja yhteiskunnalliset haasteet” (puheenjohtajavaltio Tšekin pyytämä valmisteleva lausunto) (EUVL C 486, 21.12.2022, s. 88).

1.5 ETSK kehottaa komissiota laatimaan yhteiset suuntaviivat laadukkaiden ja kohtuuhintaisten vesi- ja sanitaatiopalvelujen saatavuuden⁽⁴⁾ sekä saatavuudessa olevien alueellisten ja sosiaalisten erojen ja sukupuolierojen seuraamiseksi jäsenvaltioiden ja EU:n tasolla sekä kartoittamaan tilannetta ja seuraamaan säännöllisesti kehitystä. Tietojen olisi oltava luotettavia, päteviä ja julkisesti saatavilla. Tämä on tarpeen myös, jotta voidaan noudattaa juomavesidirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2020/2184⁽⁵⁾), annettu 16 päivänä joulukuuta 2020, ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta) 16 artiklan 1 kohdan a alakohtaa. ETSK odottaa yhdyskuntajätevesidirektiivin uudelleenlaatimista koskevan Euroopan komission ehdotuksen⁽⁶⁾ hyväksymistä. Ehdotukseen sisältyy uusi 19 artikla sanitaation saatavuudesta.

1.6 ETSK ehdottaa komissiolle, että juomavesidirektiivin tulevaan tarkistukseen sisällytettäisiin YK:n kestävän kehityksen tavoitteen 6 mukaisesti takeet vesi- ja sanitaatiopalvelujen yleisestä saatavuudesta. ETSK kehottaa komissiota hyväksymään veden ja sanitaation hinnoittelua koskevat yhteiset suuntaviivat, joiden pohjalta jäsenvaltiot voivat kehittää omia kontekstisidonnaisia sääntelykehyksiään. Näissä suuntaviivoissa olisi kunnioitettava ihmisen oikeutta veteen ja noudatettava pilaantumisen estämisen periaatetta samalla tavoin kuin YK:n suosituksissa ihmisoikeuksista, juomaveden saatavuudesta ja sanitaatiosta.

1.7 ETSK korostaa, että vesi- ja sanitaatiopalvelujen maksut eivät saisi vaarantaa muiden sosiaalisten tarpeiden täyttämistä. ETSK kehottaakin komissiota laatimaan yleiskatsauksen toimenpiteistä, joita jäsenvaltioissa on toteutettu kohtuuhintaisuutta ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia kuluttajia koskien, ja laatimaan tämän yleiskatsauksen pohjalta jäsenvaltioille yhteiset suuntaviivat, jotta voidaan tunnistaa kotitaloudet, joilla on kohtuuhintaisuuteen liittyviä ongelmia, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat kuluttajat, ja määrittää toimenpiteet ongelmien ratkaisemiseksi. Suuntaviivoissa olisi varmistettava, ettei vedenjakelua katkaista yhdeltäkään haavoittuvassa asemassa olevalta käyttäjältä⁽⁷⁾. Toimenpiteiden olisi perustuttava kokonaisvaltaiseen näkemykseen asianomaisten kotitalouksien tilanteesta, ja niiden yhteydessä olisi hyödynnettävä sosiaalipoliittisia välineitä ja toteutettava asuntopoliittisia toimenpiteitä sekä vesi- ja sanitaatiopalveluja koskevia kontekstisidonnaisia erityistoimenpiteitä. Näitä toimenpiteitä rahoitettaessa olisi otettava huomioon yhteisvastuun periaate, ja julkisen rahoituksen lisäksi olisi harkittava innovatiivisia rahoitusmuotoja. Voitaisiin esimerkiksi ottaa käyttöön vesilaskujen kautta kohdennettavia tukivaroja.

1.8 ETSK suosittaa, että EU hyväksyy veden käyttöoikeussopimuksia koskevia sääntelykehyksiä ja vahvistaa niitä, jotta vettä voidaan hallinnoida kaupallisen hyödykkeen sijaan julkishyödykkeenä. Näiden sääntelykehysten olisi oltava seuraavanlaisia:

- a) Ne olisi sovittava yhteen ihmisoikeuksien kanssa.
- b) Niillä olisi edistettävä vesiekosysteemien kestävyyttä.
- c) Ne olisi luotava ja pantava täytäntöön avoimesti mahdollistaen yleisön osallistuminen.
- d) Niissä olisi täydennettävä käyttöoikeuksien kehystä julkisilla laitoksilla, jotta vedenkäyttöoikeudet voidaan saada takaisin oikeudenmukaista korvausta vastaan ja jakaa ne kuivuuskausien aikana uudelleen hädässä oleville käyttäjille.

1.9 ETSK toteaa, että julkisen ja yksityisen vesihuollon välillä on perustavanlaatuisen ero ja että molemmista on niin hyviä kuin huonojakin esimerkkejä. Yksityisellä vesihuollolla saattaa olla kuitenkin voiton tavoittelun vuoksi vaikeuksia täyttää palvelun yleisyyttä koskeva perusvaatimus eli se, että se palvelee koko väestöä. ETSK katsoo, että julkinen vesihuolto on paremmassa asemassa voidakseen taata veden ja viemärintäjäjestelmien yleisen saatavuuden kohtuulliseen hintaan ja asianmukaisten laatuvaatimusten mukaisesti sekä ekosysteemien ennallistamisen ja suojelun.

⁽⁴⁾ Täydennetään juomavesidirektiivissä (direktiivi (EU) 2020/2184) säädettyä seuranta.

⁽⁵⁾ EUVL L 435, 23.12.2020, s. 1. [– jäsenvaltioiden on] ”tunnistettava ihmiset, joilla ei ole mahdollisuutta saada tai joilla on rajallinen mahdollisuus saada ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä, mukaan lukien heikoimmassa asemassa olevat ja syrjäytyneet ryhmät, sekä syyt tällaiseen saatavuuden puuttumiseen”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020L2184>

⁽⁶⁾ Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhdyskuntajätevesien käsittelystä (COM(2022) 541 final, 2022/0345 (COD)).

⁽⁷⁾ Ks. myös <https://www.aquapublica.eu/article/news/access-water-and-sanitation-must-be-priority-commission-action-plan-implement-pillar>

1.10 ETSK katsoo, että EU:lla ja kaikilla jäsenvaltioilla olisi oltava ympäristövisio ja niiden olisi laadittava rahoitusohjelmia vedenjakelijoille, jotta voitaisiin vähentää vuotoja ja hävikkiä, jotka kuuluvat vesivarojen hallinnan suurimpiin vitsauksiin. ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita harkitsemaan ja tukemaan uusia ja innovatiivisia teknisiä ratkaisuja vedenpuutteen torjumiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi harmaan veden ja käsitellyn jäteveden käytön lisääminen ja hajautetut pienimuotoiset jätevedenkäsittelylaitokset.

1.11 ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita antamaan julkista rahoitusta infrastruktuurin kehittämiseen. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä vähävaraisiin kiinteistöjen omistajiin ja sosiaalisesti heikommassa asemassa oleviin kaupunki- ja maaseutualueisiin, joilla on pitkittyneitä infrastruktuurin kunnostustarpeita. Perusparannusaallon yhteydessä olisi harkittava vesi- ja sanitaatioinfrastruktuurin kehittämistä. Lisäksi aluesuunnittelussa olisi otettava huomioon ympäristön, talouden ja yhteiskunnan kannalta kestävien vesi- ja sanitaatiopalvelujen tarjoaminen.

1.12 ETSK toteaa, että Euroopassa on lukuisia useille jäsenvaltioille yhteisiä vesistöalueita, ja kehottaa hyväksymään poliittisen ja teknisen hallintokehyksen ja ottamaan kansalaisyhteiskunnan mukaan kaikilla EU:n olemassa olevilla vesistöalueilla (ks. kohdat 6.4 ja 6.5). ETSK ehdottaa, että komissio arvioisi vesienhoidon suorituskykyä ja ottaisi käyttöön poliittisia, teknisiä ja osallistavia mekanismeja sen parantamiseksi. Komission olisi perustettava kaikkia sidosryhmiä edustava vesistöaluenuevosto avustamaan vesistöalueesta vastaavaa viranomaista ja toimimaan välittäjänä valtioiden rajat ylittävissä konflikteissa.

1.13 ETSK suosittaa, että komissio

- sääntelee erittäin paljon vettä vaativia maatalous- ja teollisuushankkeita alajuoksun loppupään ympäristöongelmien ja sosiaalisten ongelmien osalta, kehittää joissakin tapauksissa keinoja luopua niistä asteittain kokonaan sekä pyrkii löytämään ratkaisuja kyseessä oleville yrityksille, työntekijöille ja alueille ja antamaan käyttöön tarvittavat varat tasapainon saavuttamiseksi valituissa ratkaisuissa.
- laatii lainsäädäntöä, jolla varmistetaan minimivirtaama mereen.
- varmistaa, että EU hyväksyy hätäsuunnitelmia, joissa asetetaan etusijalle ihmisten käyttöön tarkoitetun veden saatavuus vedenpuutteen aiheuttamissa kriiseissä.

1.14 ETSK ehdottaa, että EU laatii toimintalinjoja kuluttajien suojelemiseksi ja varmistaa, että kaikilla on mahdollisuus saada turvallista juomavettä kohtuulliseen hintaan ja käyttää asianmukaisia viemärijärjestelmiä. Näihin toimintalinjoihin olisi sisällytettävä eri sidosryhmien (kuluttajat, työntekijät ja yritykset) osallistuminen neuvoo-antaviin elimiin.

1.15 ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpiteitä, jotta voidaan lisätä EU:n alueella asuvien tietoisuutta veden arvosta sekä sen merkityksestä, että vesi ja sanitaatio ovat kaikkien saatavilla. Viestinnän ja koulutuksen mahdollisuuksia lisätä tietoisuutta olisi hyödynnettävä, jotta voitaisiin edistää vesi- ja sanitaatiopalvelujen kestävämpää käyttöä⁽⁸⁾. Erityiseksi kohderyhmäksi olisi otettava lapset ja nuoret, sillä he ovat keskeisiä toimijoita vesi- ja sanitaatiopalvelujen tulevassa kestävässä käytössä. Valistuksen olisi kuitenkin katettava kaikki ikäryhmät. Vesiköyhyydestä kärsivien kotitalouksien tapauksessa valistus olisi sisällytettävä niihin muihin toimenpiteisiin, joilla parannetaan kotitalouksien mahdollisuuksia saada laadukkaita ja kohtuuhintaisia vesi- ja sanitaatiopalveluita.

1.16 ETSK korostaa, että EU:n ja jäsenvaltioiden vesipolitiikkojen yhteydessä olisi tehtävä järjestelmällisiä selvityksiä vesialan henkilöstötarpeista, muun muassa tarvittavasta pätevyydestä, työvoiman kehittamisestä sekä työterveyden ja -turvallisuuden hallinnasta. Ne olisi toteutettava yhdessä alan työmarkkinaosapuolten kanssa.

⁽⁸⁾ Kuten korostetaan muun muassa Budapestin vuoden 2016 vesikonferenssin viesteissä ja poliittisissa suosituksissa (https://www.budapestwatersummit.hu/hu/Vilagtalalkozo/Letoltheto_dokumentumok) ja Budapestin vuoden 2019 vesikonferenssin vetoumuksessa (https://www.budapestwatersummit.hu/en/Summit/Budapest_Appeal).

2. Johdanto ja lausunnon aiheen rajaaminen

2.1 Vesi on olennainen edellytys kaikilla elämäntilanteilla. Se on myös keskeinen osa kestävästä kehityksestä ja välttämätön siviilisaatiomme rauhalle. Ilmastonmuutos on jo pahentanut vesiongelmia, ja näin tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa ja vielä laajemmalla mittakaavalla. Makean veden riittämätön saatavuus aiheuttaa yhä enemmän paineita ihmisille, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville ryhmille.

2.2 YK:n yleiskokous tunnusti vuonna 2010⁽⁹⁾ erikseen ihmisten oikeuden veteen ja sanitaatioon, ja sitä vahvistettiin vuonna 2023 pidetyssä YK:n vesikonferenssissa⁽¹⁰⁾. YK toteaa myös, että puhdas juomavesi ja sanitaatio ovat olennaisen tärkeitä kaikkien ihmisoikeuksien toteutumiseksi. YK:n kansainvälisesti sovituihin seitsemääntoista kestävästä kehityksestä tavoitteeseen kuuluu tavoite 6 – ”varmistaa veden saanti ja sanitaatio kaikille”. Näiden maailmanlaajuisen sitoumusten lisäksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteen 20 mukaan ”jokaisella on oikeus laadukkaisiin peruspalveluihin, kuten vesihuoltoon ja puhtaanapitoon”.

2.3 EU on luonut kattavan oikeudellisen ja hallinnollisen kehyksen varmistaa vesivarojensa kestävä hoidon ja on edistynyt sen täytäntöönpanossa⁽¹¹⁾⁽¹²⁾. ETSK on aiemmissa lausunnoissaan kehottanut liittämään vesialan haasteet köyhyydentorjunnan toimenpiteisiin ja köyhyyden poistamisen tavoitteeseen⁽¹³⁾, edistämään veden ja sanitaation saatavuutta elintärkeinä julkisina palveluina kaikille⁽¹⁴⁾ ja helpottamaan haavoittuvassa asemassa olevien sekä eristyksissä olevilla ja epäsuotuisilla tai syrjäisillä maaseutualueilla asuvien ihmisten mahdollisuutta saada juomavettä⁽¹⁵⁾.

2.4 Tässä omaaloitteisessa lausunnossa kiinnitetään huomiota nykyisiin haasteisiin, jotka liittyvät puhtaan veden saatavuuteen ja sanitaatioon. Siinä tarkastellaan myös unioni-, jäsenvaltio- ja paikallistasolla toteutettavia toimenpiteitä sekä järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan roolia vesiköyhyyden ja sen erityisesti kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin ryhmiin kohdistuvien vaikutusten torjunnassa. Lisäksi siinä tarkastellaan keinoja lieventää vesiköyhyyden sosiaalisia, poliittisia ja taloudellisia seurauksia ja vaikutuksia ihmisten terveyteen.

2.5 Vesiköyhyyttä esiintyy EU:ssa, vaikka EU:n tilanne on maailmanlaajuisesti katsoen suhteellisen hyvä. Laadukkaan ja kohtuuhintaisen veden ja sanitaation puute, jota voidaan kutsua vesiköyhyydeksi, on arkipäivää miljoonille EU:n kansalaisille. Toisin sanoen miljoonilla eurooppalaisilla ei ole oikeutta kohtuuhintaiseen ja laadukkaaseen veteen ja sanitaatioon.

2.6 Vesiköyhyydellä on kuitenkin kauaskantoisia sosiaalisia, taloudellisia ja ekologisia seurauksia. Se aiheuttaa muun muassa terveysriskejä yksilö- ja yhteisötasolla, heikentää työllistävyyttä ja paikallista taloutta ja aiheuttaa sosiaalista syrjäytymistä, ympäristön pilaantumista, väestön liikkumista ja muuttoliikettä sekä poliittista epävakautta. Tällaiset seuraukset ovat varsin suhteettomia, kun otetaan huomioon kotitalouksien osuus vedenkäytöstä ja jäteveden tuottamisesta teollisuuteen ja maatalouteen verrattuna. Ensimmäinen onnistunut eurooppalainen kansalaisaloite koskikin veden ja sanitaatiopalvelujen saatavuutta, ja siinä vaadittiin vesi- ja sanitaatiopalvelujen takaamista kaikille EU:ssa, ihmisoikeuksien asettamista markkinoiden etujen edelle vesihuollossa ja EU:lta lisää toimia veden ja sanitaation yleisen saatavuuden varmistamiseksi⁽¹⁶⁾. Vesiköyhyyden torjuminen on välttämätöntä, jotta voidaan saavuttaa komission poliittiset tavoitteet varsinkin, kun otetaan huomioon vihreän kehityksen ohjelma ja sen lupaus siitä, ettei ketään jätetä jälkeen.

2.7 Juomavesidirektiivissä asetetaan jäsenvaltioille velvoite toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan juomaveden saatavuus haavoittuvassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille. Siinä ei kuitenkaan tunnusteta kestävästä kehityksestä tavoitteisiin sisältyvää yleismaailmallista oikeutta turvalliseen juomaveteen ja sanitaatioon. ETSK kehottaa komissiota sisällyttämään tämän tunnustuksen juomavesidirektiiviin seuraavaan tarkistuksen yhteydessä.

⁽⁹⁾ Päätöslauselma 64/292: *Ihmisten oikeus veteen ja sanitaatioon* (2010), https://www.un.org/waterforlifedecade/human_right_to_water.shtml

⁽¹⁰⁾ https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-03/Closing%20press%20release_waterconference_FINAL_24Mar.pdf

⁽¹¹⁾ Juomavesidirektiivin uudelleen laatiminen (2018).

⁽¹²⁾ Ehdotus yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetun direktiivin tarkistamisesta (2022).

⁽¹³⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta ”Vesipoliittikan nivominen muihin EU:n politiikkoihin” (EU:n puheenjohtajavaltion Unkarin pyynnöstä laadittava valmisteleva lausunto) (EUVL C 248, 25.8.2011, s. 43).

⁽¹⁴⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta ”Komission tiedonanto eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta ”Vesi on perusoikeus! Vesi kuuluu kaikille, se ei ole kaupallinen hyödyke!” (COM(2014) 177 final) (omaaloitteinen lausunto) (EUVL C 12, 15.1.2015, s. 33).

⁽¹⁵⁾ Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta (uudelleenlaadittu)” (COM(2017) 753 final – 2017/0332 (COD)) (EUVL C 367, 10.10.2018, s. 107).

⁽¹⁶⁾ <https://right2water.eu/>

2.8 ETSK pitää valitettavana, että saatavilla olevat tiedot ovat rajallisia ja hajanaisia, minkä vuoksi on vaikea saada kattavaa yleiskuvaa ilmiön laajuudesta ja ominaispiirteistä.

3. Laadukkaan veden ja sanitaation saatavuus

3.1 EU:n väestöstä 2,2 prosentilla eli noin 9,8 miljoonalla ihmisellä ei ole asuinpaikassaan mahdollisuutta saada suojatusta vesilähteestä peräisin olevaa, turvallisesti hallinnoitua juomavettä⁽¹⁷⁾. Lisäksi 2 prosenttia eli noin 9,4 miljoonaa ihmistä voi saada perusjuomavesipalveluja vain asuinpaikkansa ulkopuolella⁽¹⁸⁾. Noin 450 000:lla EU:ssa asuvalla ihmisellä ei ole käytettävissään edes perusjuomavesipalveluja⁽¹⁹⁾. EU:ssa on 6,7 miljoonaa ihmistä eli 1,5 prosenttia väestöstä ilman saniteettitiloja, eli heidän kotitaloudessaan ei ole kylpyammetta, suihkua eikä sisä-WC:tä. 84,5 miljoonaa ihmistä eli 19 prosenttia väestöstä ei ole edes toissijaisen jäteveden käsittelyn piirissä⁽²⁰⁾.

3.2 Vesiköyhyys vaikuttaa erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin ja kotitalouksiin.

- Köyhissä kotitalouksissa on kolme kertaa todennäköisempää, ettei käytössä ole saniteettitiloja⁽²¹⁾.
- Sillä, että vesi-, sanitaatio- ja hygieniapalvelujen saaminen on mahdotonta, on monin erin tavoin suhteeton vaikutus naisiin esimerkiksi sen takia, että kodinhoitotyöt ovat useimmiten heidän vastuullaan ja heidän on pidettävä huolta kuukautishygieniastaan.
- Lapsiin kohdistuva vaikutus on suhteeton, sillä he ovat alttiimpia huonosta hygieniasta johtuville seurauksille.
- Myös ihmiset, joilla on jokin vamma tai erityistarpeita, ovat muita alttiimpia vesiköyhyyden seurauksille.
- Asunnottomat, erityisesti kadulla asuvat, kärsivät suuresti vesi-, sanitaatio- ja hygieniapalvelujen puutteesta äärimmäisen asuntoköyhyytensä takia.
- Turvallisen ja kohtuuhintaisen juomaveden ja sanitaation puute koettelee raskaasti Euroopan suurinta etnistä vähemmistöä eli romaneja. Joka kolmas romani asuu asunnossa, jossa ei ole juoksevaa vettä⁽²²⁾, ja vain hieman yli puolella on sisä-WC tai suihku⁽²³⁾. On esimerkkejä siitä, kuinka marginalisoiduilta yhteisöiltä, joissa romanit ovat ylliedustettuina, on estetty mahdollisuus saada edes perustuvaa laatua olevia juomavesipalveluja, kun julkiset vesipisteet on suljettu⁽²⁴⁾, ja kuinka nämä yhteisöt joutuvat asumaan alueilla, joilla pohjavedet ovat saastuneet taloudellisen toiminnan takia⁽²⁵⁾.
- Maahanmuuttajat, erityisesti hätämajoituksessa ja epävirallisissa majoituksessa olevat paperittomat muuttajat, voivat olla erityisen alttiita veden, sanitaation ja hygieniapalvelujen heikolle saatavuudelle.
- Kohtuuhintaisen veden ja sanitaation puute voi vaikuttaa haavoittuvassa asemassa olevien kotitalouksien perheyhteyksiin ja aiheuttaa sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia.

⁽¹⁷⁾ <https://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.SMDW.ZS?locations=EU> (viitevuosi: 2020). Niiden ihmisten prosenttiosuus, joilla ei ole asuinpaikassaan mahdollisuutta saada aina tarvittaessa suojatusta vesilähteestä peräisin olevaa juomavettä, joka ei ole ulosteperäisesti ja kemiallisesti saastunutta. Suojattuihin vesilähteisiin kuuluvat muun muassa vesijohdot, porakaivot, suojatut kaivetut kaivot, suojellut lähteet sekä pullovesi ja toimitettu vesi.

⁽¹⁸⁾ <https://data.worldbank.org/indicator/SH.H2O.BASW.ZS?locations=EU> (viitevuosi: 2020). Tämä indikaattori kattaa sekä perusvesipalveluja käyttävät henkilöt että henkilöt, jotka käyttävät turvallisesti hallinnoituja vesipalveluja. Perusjuomavesipalveluilla tarkoitetaan suojatusta vesilähteestä peräisin olevaa juomavettä edellyttäen, että vedenhakuun ei kulu edestakaisella matkalla yli 30 minuuttia. Suojattuihin vesilähteisiin kuuluvat muun muassa vesijohdot, porakaivot, suojatut kaivetut kaivot, suojellut lähteet sekä pullovesi ja toimitettu vesi.

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_06_10/default/table?lang=en, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjan/default/table?lang=en

⁽²⁰⁾ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_06_20/default/table?lang=en, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjan/default/table?lang=en

⁽²¹⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mdho05/default/table?lang=en

⁽²²⁾ <https://fra.europa.eu/en/content/fra-opinions-eu-midis-ii-roma>

⁽²³⁾ <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20200918STO87401/roma-what-discrimination-do-they-face-and-what-does-eu-do>

⁽²⁴⁾ http://www.errc.org/uploads/upload_en/file/thirsting-for-justice-march-2017.pdf

⁽²⁵⁾ <https://eeb.org/wp-content/uploads/2020/04/Pushed-to-the-Wastelands.pdf>

3.3 Alueelliset erot vesi- ja sanitaatioinfrastruktuurissa ovat tärkeä – joskaan ei ainoa – tekijä sosiaalisesti eriarvoisissa mahdollisuuksissa saada käyttöön näitä palveluja. Monilla aloilla infrastruktuuriongelmat ja sosiaaliset ongelmat risteävät. Marginalisoituneet maaseutuyhteisöt voivat olla erityisen heikossa asemassa. Lisäksi huonolaatuinen infrastruktuuri lisää vesiköyhyyttä ja ympäristöongelmia resurssiköyhillä asuinalueilla, missä kunnostustarpeet ovat pitkittyneet.

3.4 Samaan aikaan väestörakenteen muutokset vaikuttavat vesi- ja sanitaatiopalvelujen kysynnän alueelliseen jakautumiseen. Kaupungistuminen lisää vesi- ja sanitaatiopalveluihin kohdistuvaa painetta monilla tiheään asutuilla kaupunkialueilla. Muualla EU:ssa, erityisesti – mutta ei yksinomaan – maaseutualueilla, väestön väheneminen luo haasteita verkkojen toiminnalle.

3.5 Vaikka edellä mainitut, vesi- ja sanitaatiopalvelujen puutteelliseen saantiin liittyvät ongelmat koskevat ensisijaisesti tiettyjä yhteiskuntaryhmiä, vesistressi, toisin sanoen veden kysynnän ja tarjonnan välinen epäsuhde, vaikuttaa jossain muodossa paljon suurempaan osaan EU:n väestöstä – keskimäärin 30 prosenttiin⁽²⁶⁾. Etelä-Euroopassa vakavia vesistressiongelmiä on läpi vuoden, muualla Euroopassa vesipulaa esiintyy ajoittain ja paikoittain. Yhteensä 8 miljoonaa ihmistä asuu Euroopassa alueilla, missä kuivuus tai vesistressi on yleistä⁽²⁷⁾. Ilmastonmuutoksen ennustetaan entisestään vähentävän kausittain veden saatavuutta useimmissa osissa Eurooppaa.

3.6 Lisäksi ilmastonmuutos on merkittävä vesistressiin vaikuttava tekijä muuttaessaan veden kiertokulkua ja sademäärien jakautumista ja nostaessaan lämpötiloja, ja sillä on monin eri tavoin suora vaikutus vesi-, sanitaatio- ja hygieniapalveluihin. Kuivuus, lämpötilan nousu ja jopa rankkasateet heikentävät veden saatavuutta ja laatua ja vahingoittavat infrastruktuuria, mikä vaikeuttaa hygieniasta ja sanitaatiosta huolehtimista. Merenpinnan nousu voi vähentää juomaveden saatavuutta tulvien ja meriveden tunkeutumisen takia. Näyttöä on heikosti, erityisesti Euroopasta. Globaalien trendien pohjalta voidaan kuitenkin kohtuudella olettaa, että ilmastonmuutos vaikuttaa suhteettomasti haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisiin, kotitalouksiin ja yhteisöihin⁽²⁸⁾.

3.7 Kotitalouksien käyttämän veden määrä vaihtelee huomattavasti jäsenvaltiosta riippuen, 77 litrasta 220 litraan päivässä henkeä kohden⁽²⁹⁾. Itä-Euroopan jäsenvaltioissa kulutus on yleensä vähäisempää kuin lännessä, ja Etelä-Euroopan jäsenvaltioista löytyvät suurimmat kuluttajat, vaikka poikkeuksiakin on⁽³⁰⁾.

3.8 Vaikka veden laatu on EU:ssa yleisesti ottaen hyvä, eräillä alueilla on edelleen laatuongelmia, mistä ovat osoituksena joitakin jäsenvaltioita vastaan juomavesidirektiivin noudattamatta jättämisen perusteella käynnistetyt oikeudelliset menettelyt. Lisäksi se, että saatavilla ei ole turvallisesti hallinnoitua juomavettä ja erityisesti perusvesipalveluja, aiheuttaa suuren vaaran juomakelvottoman veden käytöstä.

3.9 Tyytyväisyys juomaveden laatuun on yleensä korkea, vaikka arvio ei ole täysin yksimielinen. Tutkimustiedot 2010-luvun puolivälistä osoittavat, että 82 prosenttia EU:ssa asuvista piti juomaveden laatua asuinalueellaan hyvänä⁽³¹⁾, ja noin 7 prosenttia oli vastakkaista mieltä. Yleinen arvio juomavedestä EU:ssa oli paljon huonompi, sillä vain 27 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että EU:ssa on yleisesti hyvin saatavilla terveellistä ja puhdasta vettä.

⁽²⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/publications/water-resources-across-europe-confronting>

⁽²⁷⁾ Ensimmäinen kuuleminen aiheesta "Aika sinisen kehityksen ohjelmalle", 27. helmikuuta 2023.

⁽²⁸⁾ <https://www.preventionweb.net/understanding-disaster-risk/risk-drivers/poverty-inequality>

⁽²⁹⁾ Eureau, *The governance of water services in Europe, 2020* <https://www.eureau.org/resources/publications/5268-the-governance-of-water-services-in-europe-2020-edition-2/file>

⁽³⁰⁾ <https://smartwatermagazine.com/news/locken/water-ranking-europe-2020>

⁽³¹⁾ <https://circabc.europa.eu/sd/a/0070b535-5a6c-4ee4-84ba-6f6eb1682556/Public%20Consultation%20Report.pdf>

3.10 Valtaosa EU:n asukkaista käyttää vesijohtovettä pesuvetenä, henkilökohtaiseen hygieniaan ja ruoanlaittoon, mutta sitä juomavetenä käyttävien osuus on hieman pienempi. 2010-luvun puolivälissä yli 90 prosenttia ilmoitti käyttävänsä vesijohtovettä ruoanlaittoon, mutta vain 55 prosenttia ilmoitti käyttävänsä sitä aina suoraan juomavetenä, ja 10 prosenttia ilmoitti juovansa vesijohtovettä suodattamisen jälkeen.

3.11 Vesi on viime vuosikymmeninä pikku hiljaa hyödykkeistetty, ja vesi- ja sanitaatiopalvelut ovat läpikäyneet yksityistämisen- ja finansialisaatioprosessin. Viime vuosina nämä prosessit on kyseenalaistettu, ja on jo esimerkkejä kunnista, jotka ovat ottaneet vesipalvelut takaisin haltuunsa. Vesi on elintärkeää elämälle, yhteishyödyke ja ihmisoikeus. ETSK katsookin, että vesi- ja sanitaatiopalveluja olisi yleishyödyllisinä palveluina säädeltävä selkeästi siten, että taataan palveluvelvoitteet, jotta voidaan varmistaa riittävän laadukas ja kohtuuhintainen yleinen vesi- ja jätevesihuolto. Komission olisi säilytettävä käyttöoikeussopimusdirektiivissä (2014/23/EU) ⁽³²⁾ vettä ja jätevettä koskevat poikkeukset, jotka perustuvat onnistuneeseen lopputulokseen johtaneeseen eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen ”Vesi on perusoikeus”. ETSK suositaa, että komissio jättää vesipalvelut sisämarkkinasääntöjen soveltamisalan ulkopuolelle.

4. Kohtuuhintaisuus

4.1 Vesi- ja sanitaatiopalvelujen kohtuuhintaisuus on EU:ssa asuville yhä suurempi huolenaihe muun muassa energian hinnan viimeaikaisen nousun vuoksi, ja näihin palveluihin liittyvien menojen odotetaan kasvavan. Vaikka vesi- ja sanitaatiopalvelujen kustannukset eivät yleisesti ottaen muodosta kohtuutonta rasitetta kotitalouksille, rasite on usein suuri pienituloisille kotitalouksille. Niiden kotitalouksien määrä, jotka kärsivät tästä, on todennäköisesti kasvamassa. Kun kynnysarvoksi asetetaan 3 prosenttia käytettävissä olevista tuloista, 13 EU-maassa köyhimmällä 5 prosentilla on ongelmia selviytyä vesi- ja sanitaatiopalvelujen maksuista, ja joissakin maissa tämä koskee myös köyhintä 10:tä prosenttia ⁽³³⁾. Kohtuuhintaisuuteen liittyvien ongelmien mittaaminen tällä tavalla voi olla kuitenkin kyseenalaista, se saattaa olla vaikeaa, eikä se välttämättä paljasta ongelman koko laajuutta, sillä siinä ei oteta huomioon kotitalouksia, joiden kulutus on alhaisempaa, eikä myöskään veden hinnoittelueroja ⁽³⁴⁾ eikä kotitalouksien suhteellista tulotilannetta.

4.2 Vesi- ja sanitaatiopalvelujen hinnoissa on suuria alueellisia eroja maiden välillä ja niiden sisällä ⁽³⁵⁾, ja yksityiskohtaisten tilastotietojen puuttuessa kattavan yleiskuvan muodostaminen on mahdotonta. Maaseutualueiden jakeluverkoille on kuitenkin ominaista se, että ne ovat pidempiä ja niiden toimintakustannukset ovat korkeammat, mikä nostaa hintoja.

4.3 Haavoittuvassa asemassa olevat kotitaloudet voivat olla helpommin alttiina kohtuuhintaisuuteen liittyville ongelmille pienituloisuuden lisäksi myös huonon laadun ja tehottomampien laitteiden vuoksi sekä siksi, että kotona vietetään enemmän aikaa. Vaikutukset kohdistuvat suhteettomasti syrjäytyneisiin naisiin, lapsiin ja nuoriin sekä työttömiin.

4.4 Vaikka nykyiset kohtuuhintaisuusongelmat edellyttävät kohdennettuja ja tehokkaita sosiaalisia toimenpiteitä, tällä hetkellä ei ole mahdollista saada kattavaa kuvaa EU:n jäsenvaltioiden toimenpiteistä kohtuuhintaisuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi. Tämä pätee myös haavoittuvassa asemassa olevia kuluttajia koskeviin toimenpiteisiin. Myöskään palvelun keskeytymisen mahdollisuudesta – tai sen puuttumisesta – ja vähimmäispalvelusta ei ole saatavilla kattavaa kuvaa. Joistakin maista on kuitenkin saatavilla osittaista tietoa ⁽³⁶⁾, joka osoittaa, että kohtuuhintaisuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi on käytössä monenlaisia toimenpiteitä.

4.5 Vesipuidedirektiivissä on syvennetty saastuttaja maksaa -periaatteen käsitettä asettamalla tavoitteeksi, että kustannukset katetaan kokonaisuudessaan ekosysteemien terveyden varmistamiseksi. Tämän periaatteen noudattaminen on kuitenkin ristiriidassa sen periaatteen kanssa, jonka mukaan korkealaatuista juomavettä on oltava yleisesti saatavilla kohtuulliseen hintaan, ja sillä on käytännössä vakavia sosiaalisia seurauksia. Se lisää erityisesti eriarvoisuutta, sillä

⁽³²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU, annettu 26 päivänä helmikuuta 2014, käyttöoikeussopimusten tekemisestä (EUVL L 94, 28.3.2014, s. 1).

⁽³³⁾ https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/blue_deal_fiasconaro.pdf

⁽³⁴⁾ <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/e1b8a4b6-en/index.html?itemId=/content/component/e1b8a4b6-en>

⁽³⁵⁾ <https://www.eureau.org/resources/publications/eureau-publications/5824-europe-s-water-in-figures-2021/file>

⁽³⁶⁾ <https://www.wareg.org/documents/affordability-in-european-water-systems/>, <https://www.oecd.org/env/resources/15425332.pdf>

köyhimmät väestöryhmät joutuvat joko maksamaan suhteellisesti korkeampia hintoja tai heidän kohdallaan ei noudateta edellä esitettyä periaatetta. ETSK katsoo, että laadukkaan ja kohtuuhintaisen juomaveden yleisen saatavuuden periaatteella olisi oltava keskeinen asema ja se olisi otettava huomioon saastuttaja maksaa -periaatteen ja kustannusten täysimääräisen kattamisen periaatteen taustalla olevien ympäristönäkökohtien rinnalla.

4.6 Jotta voidaan kunnioittaa ihmisten oikeutta veteen, suojella ekosysteemejä ja ottaa huomioon sosiaaliset seikat, veden hinnoittelurakenne on tärkeä tekijä kohtuuhintaisuuden, tehokkuuden, oikeudenmukaisuuden ja vesiensuojelun kannalta. Tätä tarkoitusta varten on erilaisia hinnoittelurakenteita, esimerkiksi rakenne ⁽³⁷⁾, jota turvallista juomavettä ja sanitaatiota koskevia ihmisoikeuksia käsittelevä erityisraporttija ehdotti YK:n 76. yleiskokouksessa ⁽³⁸⁾.

5. Kestävyys

5.1 Tässä lausunnossa ei käsitellä ympäristöongelmia, kuten meriveden tunkeutumista tai saastumista, jotka saattavat aiheuttaa viime kädessä sosiaalisia ongelmia. Painopisteenä on ihmisten toiminta, joka johtaa liikakäyttöön ja aiheuttaa ristiriitoja käytössä. Tunnetuin näistä ongelmista on se, että yhden käyttö estää toista käyttämästä vettä. EU:n ja jäsenvaltioiden lainsäädännössä tämä pyritään ratkaisemaan vesienhoidolla ⁽³⁹⁾, jonka täytäntöönpano ja saavutukset ovat olleet vaihtelevia eri puolilla Eurooppaa.

5.2 Liikakäyttö lisää vedenpuutetta ja heikentää veden ja palvelun laatua. Veden laadun heikkeneminen lisää kuitenkin myös sen puutetta. Se ei vähennä itsessään vesimäärää, mutta se vähentää kaikkiin tarkoituksiin soveltuvan veden määrää tai ainakin nostaa niiden varojen määrää, jotka tarvitaan, jotta veden laatu saadaan hyväksyttävälle tasolle. Liikakäytön ongelman ratkaisemiseksi olisi keskityttävä syihin eikä seurauksiin, joita käsiteltiin edellisessä kohdassa. Liikakäyttö aiheuttaa ympäristöongelmia, jotka puolestaan johtavat sosiaalisiin ongelmiin, sillä ihmisen toiminta on riippuvaista ekosysteemeistä, erityisesti terveistä ekosysteemeistä.

5.3 Erityisenä kehittymässä olevana ongelmana ovat erittäin paljon vettä vaativat maatalous- ja teollisuushankkeet vesipulasta kärsivillä alueilla: nämä hankkeet ovat mahdollisia vain, kun vettä siirretään vesistöalueelta toiselle ja pintavesiä liikakäytetään, mikä aiheuttaa ekologisia ja sosiaalisia ongelmia alajuoksulla. Esimerkiksi joen liiallinen hyväksikäyttö johtaa mereen päätyvien sedimenttien ja ravinteiden vähenemiseen, rannikkoalueiden huonontumiseen ja kalakantojen vähenemiseen. Kaiken kaikkiaan liikakäyttö köyhdyttää ekosysteemejä, mikä vaikuttaa eniten haavoittuvimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin.

5.4 Kalastuksen väheneminen ja mahdollisesti myös merimatkailun väheneminen aiheuttavat sosiaalisia ongelmia. Vaikka rannikoiden tilan heikentymisen ongelmia voidaan lieventää suurilla investoinneilla, joilla tuetaan matkailutoimintaa, samaa ei voida sanoa kalakannoista. Toisaalta, jos EU antaa lainsäädäntöä ylihdyntävien hankkeiden lopettamiseksi, sillä on ongelmana näin työttömäksi jäävät työntekijät.

5.5 Vuodot ja hävikki ⁽⁴⁰⁾ eivät ole liikakäyttöä, mutta ne ovat tehotonta ja kestäväntöntä veden käyttöä. Tämä ongelma edellyttää kuitenkin yhtenäistä visiota. Ihmisten käyttöön tarkoitettun veden jakelijat näkevät vuodot ja hävikin pääasiassa taloudellisena kysymyksenä ⁽⁴¹⁾. Vuotoihin ja hävikkiin puututaan vasta, kun niistä aiheutuu enemmän kustannuksia kuin niiden korjaamisesta. Yleensä tämä piste saavutetaan, kun ne ovat 15 prosentin tasolla ⁽⁴²⁾. Toisenlainenkin visio on mahdollinen, ja nyt, kun vedestä on yhä enemmän puutetta, se on myös tarpeen, eli toimiin olisi ryhdyttävä jo ennen 15 prosentin kynnyksarvoa.

⁽³⁷⁾ Hän ehdotti porrastettua hinnoittelua: Ensimmäisessä kategoriassa hinnat olisivat kohtuulliset, tai tietyissä olosuhteissa palvelu olisi jopa ilmaista, jolloin voitaisiin kunnioittaa ihmisten oikeutta veteen. Toisessa kategoriassa hinnat olisivat tasolla, jolla voidaan kattaa kustannukset. Kolmannessa kategoriassa hinnat olisivat paljon korkeammat, jolloin luksuskäytöstä voitaisiin tukea peruskäyttöä ja välttää liikakäyttöä. ETSK katsoo, että kunkin jäsenvaltion tai jopa kunkin vesi- ja sanitaatiopalvelun tarjoajan olisi määriteltävä itse eri kategorioiden hinnastot.

⁽³⁸⁾ *Risks and impacts of the commodification and financialisation of water on the human rights to safe drinking water and sanitation*, turvallista juomavettä ja sanitaatiota koskevia ihmisoikeuksia käsittelevän erityisraporttijan Pedro Arrojo Agudon YK:n 76. yleiskokoukselle esittämä raportti A/76/159.

⁽³⁹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/60/EY, annettu 23 lokakuuta 2000, yhteisön vesipolitiikan puiteista (vesipuitedirektiivi) (EYVL L 327, 22.12.2000, s. 1).

⁽⁴⁰⁾ Vuodot ja hävikki tarkoittavat yleisesti vettä, joka on hävinnyt fyysisesti ja jota ei ole laskutettu. On kuitenkin otettava huomioon, että osan vedestä saa jättää laskuttamatta. Lisätietoa löytyy vesitaseesta.

⁽⁴¹⁾ Tässä kohdassa hävikillä ei tarkoiteta sallittua laskuttamatonta käyttöä.

⁽⁴²⁾ Tämä on Portugalissa käytössä oleva tavanomainen tavoitetaso. Muissa EU-maissa on erilaisia tavoitetasoja, mutta luvulla itsessään ei ole merkitystä esitetyn ajatuksen kannalta.

6. Hallinto

6.1 ETSK toteaa, että vedenjakelu ja sanitaatio kuuluvat maailmanlaajuisesti kuntien toimivaltaan ja että erityyppiset jakelijat (yritykset tai kunnalliset palvelut) palvelevat yhtä tai useampaa kuntaa. Lisäksi Euroopan unionissa ja muualla maailmassa valtaosa ihmisistä on julkisten vesiyhtiöiden palvelujen piirissä. Vedenjakelijoiden erilaisten muotojen lisäksi on myös erotettava toisistaan julkinen ja yksityinen vesihuolto. Kussakin niissä on erilaisia tapoja hoitaa vesihuoltoa. Sekä julkisesta että yksityisesti vesihuollosta on niin hyviä kuin huonojakin esimerkkejä. Voiton tavoitteluun keskittyvällä yksityisellä vesihuollolla voi kuitenkin olla vaikeuksia täyttää yleispalvelua koskevat vaatimukset, kun taas julkinen vesihuolto on paremmassa asemassa voidakseen saavuttaa ne tehokkaasti, kohtuulliseen hintaan ja riittävän laadukasta palvelua tarjoten. ETSK toteaa, että tätä päätelmää tukevat esimerkit vesi- ja sanitaatiopalvelujen uudelleenorganisoinnista kahden viime vuosikymmenen aikana.

6.2 Palvelun laadun, kohtuuhintaisuuden ja yleispalvelun varmistamiseksi kaikkien sidosryhmien osallistuminen hallinto- ja sääntelyelimiin on paras tapa pitää vedenjakelu ja sanitaatio kestävä kehityksen tavoitteen 6 tasalla tilanteessa, jossa puute kasvaa ja hinnat nousevat. Vedenjakelun alalla onnistunut esimerkki osallistavasta hallinnosta löytyy Córdobasta, jossa sidosryhmät osallistuvat kunnallisen EMACSA-yhtiön hallitukseen⁽⁴³⁾. Sen sijaan, että sääntelyelimiä johtaa yksi henkilö, niillä olisi oltava sääntelyn tehostamiseksi hallintoneuvosto, johon sidosryhmät osallistuvat.

6.3 Kansainväliset joet ja vesistöt voivat aiheuttaa jännitteitä ja viime kädessä valtioiden välisiä konflikteja jopa EU:n sisällä. ETSK katsoo ja ehdottaa, että EU:n olisi osallistuttava useiden jäsenvaltioiden alueelle ulottuvien vesialueiden hoitoon, määriteltävä yleiset periaatteet ja konkreettiset tavoitteet ja huolehdittava pätevistä seurannasta, sillä näin voidaan parhaiten edistää vesienhoitoa tilanteessa, jossa vedestä on puutetta, mikä aiheuttaa erilaisia kriisejä.

6.4 Nykyinen vesihallintomalli (hajanaisuus ja hierarkkisten valvontaelinten puute sekä byrokraattinen läpinäkymättömyys) on tehoton. Vesiekosysteemeille, erityisesti niille, joissa on mukana useita jäsenvaltioita, on löydettävä pikaisesti uusi hallintomalli. Vesialalla on lukuisia viranomaisia, jotka ovat vastuussa veden kiertokulun eri vaiheista, joiden visiot ja tavoitteet ovat keskenään ristiriitaisia ja joiden vastuualueet ovat toisinaan päällekkäisiä. ETSK ehdottaa komissiolle, että luodaan vesistöalueiden hallintokehys, johon kuuluu vesistöalueen poliittisia ja teknisiä elimiä, jotta voidaan varmistaa mahdollisimman tehokkaasti yleinen poliittinen ohjaus ja tekninen hallinto sekä kaikkien sidosryhmien osallistuminen todellisten osallistumismekanismien avulla.

6.5 ETSK ehdottaa erityisesti demokraattista ja avointa hallintomallia, joka on sekä poliittinen että tekninen ja jonka tavoitteena on panna täytäntöön periaate siitä, että kaikilla on oltava mahdollisuus saada laadukasta ja kohtuuhintaista juomavettä. ETSK ehdottaa, että perustetaan hallintokomiteoita, joissa on jäseniä kaikista asianomaisista maista ja joiden tehtävänä on huolehtia poliittisesta hallinnosta ja ratkaista mahdolliset maiden väliset eturistiriidat. Näitä vesistöalueiden hallintokomiteoita olisi oltava avustamassa tekninen asiantuntijakomitea, ja niiden olisi huolehdittava vesistöalueiden teknisestä hallinnoinnista. Hallintokomitean olisi vahvistettava julkisesti ja tiukasti vastuuhierarkia sen ja vesistöalueeseen kuuluvissa maissa olevien eri tahojen välillä, jotta vastuualueet olisivat yhteensopivia eikä niiden välillä olisi sekaannusta. Vesistöalueen hallintokomitean rinnalla olisi oltava neuvoa-antava hallintoneuvosto. Neuvosto koostuisi kansalaisyhteiskunnan organisaatioista, erityisesti ympäristö-, ilmasto- ja kuluttajajärjestöistä sekä työmarkkinaosapuolista, ja sen tehtävänä olisi käydä jäseneltyä vuoropuhelua hallintokomitean kanssa ja auttaa ratkaisemaan mahdollisia eturistiriitoja.

Bryssel 13. heinäkuuta 2023.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Oliver RÖPKE*

⁽⁴³⁾ Enrique Ortega de Miguel ja Andrés Sanz Mulas, "Water Management in Córdoba (Spain): A Participative, efficient and Effective Public Model", *Reclaiming Public Water*, TNI ed., 2005.